

Riedsútstel

Ried	: 22 mei 2025
Agindapunt	: 9
Status	: Meningvormend
Program	: Programma 6 - Sociaal Domein, team Nieuwkomers
Eardere behandeling	: Informatiecarrousel 15 mei, agendapunt 3
Portefúlgehâlder	: Dhr. J.E. Boerema
Amtner	: Mevr. W. de Boer-Hamstra
Taheakke	: 1. Context en achtergrondinformatie 2. Motie vreemd CU, GL en PvdA januari 2024 3. Verdeelbesluit Fryslân 4. Aanbiedingsbrief verdeelbesluit Fryslân 5. Informatiebericht uitruil en samenvoegen na verdeelbesluiten 6. Rapport samenwerking aan de PRT
Saak- en stiknûmer	: 202504106699/25ZG096565

Underwerp

Opvang alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) in Achtkarspelen

Wy stelle jo foar it debat te fieren oer en in foarkar út te sprekken foar ien fan de folgjende 4 senario's oer de opfang van amv's yn Achtkarspelen:

1. Geen opvang voor amv's inrichten en de ontwikkelingen en besluitvorming van het kabinet over de Spreidingswet afwachten;
2. Het realiseren van de opvang van 14 amv's;
3. Het realiseren van de opvang van 50 amv's;
4. De opvang van 14 amv's als onderdeel van een te realiseren asielzoekerscentrum voor 150 asielzoekers.

Koarte gearfetting

In dit raadsvoorstel vraagt het college de raad om een debat te voeren over vier mogelijke scenario's voor de opvang van amv's in Achtkarspelen. Het college vraagt de raad een voorkeur uit te spreken voor één van de scenario's.

Foech ried/kolleezje

Het realiseren van opvangvoorzieningen voor asielzoekers is een bevoegdheid van de gemeenteraad. Het college kan hierin voorstellen doen, maar hecht eraan eerst een uitspraak van de raad te vernemen, alvorens verdere uitwerking of besluitvormingstrajecten in gang te zetten.

Inleiding

Motie vreemd CU, GL en PvdA januari 2024

In januari 2024 heeft uw raad een motie aangenomen waarin het college werd gevraagd nogmaals op zoek te gaan en te blijven naar kleinschalige opvangplekken in onze gemeente die zo lang als nodig is bijdragen aan het ontlasten van het AZC in Ter Apel. Op het moment dat deze motie werd aangenomen, was de Spreidingswet wettelijk nog niet van kracht. In de toelichting op deze motie staat: *"We denken dat kleinschalige opvang beter is voor de asielzoekers en ook passender bij de omvang van onze dorpen. Welke aantallen precies wenselijk en haalbaar zijn, is afhankelijk van de locatie en laten we in eerste instantie over aan het college."*

Kleinschalig

De invulling van het begrip 'kleinschalig' varieert sterk per perspectief. Waar het COA bij kleinschaligheid denkt aan opvanglocaties van circa 150 personen, hecht de gemeenteraad waarde aan een schaal die aansluit bij de omvang en draagkracht van de dorpsgemeenschappen. Voor veel inwoners betekent 'kleinschalig' mogelijk een aanzienlijk beperktere opvang, bijvoorbeeld tien tot twintig personen. Daarnaast spelen ook praktische factoren zoals financiële haalbaarheid en de mogelijkheid om passende begeleiding en ondersteuning te organiseren een bepalende rol in wat als een werkbare schaal wordt gezien.

Wettelijk kader

De verplichting voor de gemeente om asielzoekers op te vangen, is vastgelegd in de Spreidingswet. Hoewel de minister heeft aangegeven de wet te willen intrekken, is er op dit moment nog geen formele intrekking doorgevoerd. Zolang de wet van kracht blijft, is Achtkarspelen verplicht deze uit te voeren.

Ook de provincie vergt van ons dat wij voldoen aan de opgave uit de Spreidingswet.

Voor context en achtergrondinformatie, verwijzen wij u naar bijlage 1.

Doel en inhoud raadsvoorstel

Met dit raadsvoorstel beoogt het college de raad te voorzien van benodigde informatie en overwegingen, voordat het college een eventueel voorstel ter besluitvorming aan de raad voorlegt.

Wij leggen vier scenario's aan u voor. Elk scenario heeft argumenten en kanttekeningen. Deze zetten wij hieronder voor u op een rij. Wij spreken de verwachting uit dat het voorwerk van het college bijdraagt aan een goede gedachtewisseling en een constructief debat in de raad.

Te berikken effect

Het college wil een uitspraak van de raad verkrijgen, waarin de raad zich uitsprekt voor een voorkeur voor één van de scenario's, voordat het een voorstel doet voor de opvang van asielzoekers en/of amv's in de gemeente Achtkarspelen.

Mooglike Senario's

Het college vraagt de raad het debat te voeren over de vier onderstaande scenario's, om zo meer duidelijkheid te verkrijgen.

1. *Geen opvang voor amv's inrichten en de ontwikkelingen en besluitvorming van het kabinet over de Spreidingswet afwachten;*
2. *Het realiseren van de opvang van 14 amv's;*
3. *Het realiseren van de opvang van 50 amv's;*
4. *De opvang van 14 amv's als onderdeel van een te realiseren asielzoekerscentrum voor 150 asielzoekers.*

Senario 1

De raad kiest er voorlopig voor om geen opvang van amv's in te richten en wacht de ontwikkelingen en besluitvorming van het kabinet over de Spreidingswet af.

In dit scenario spreekt de gemeenteraad de wens uit voorlopig geen voorstellen van het college te ontvangen voor de opvang van amv's in de gemeente.

Argumenten

- 1.1 *Er is in Achtkarspelen mogelijk te weinig draagvlak voor opvang van alleenstaande minderjarige vreemdelingen*
- 1.2 *Het vinden van een geschikte locatie is niet eenvoudig*
- 1.3 *De Spreidingswet wordt naar verwachting binnen een jaar ingetrokken*

Uw raad kan ervoor kiezen geen voorstellen van het college te ontvangen, omdat de raad wil afwachten hoe de nationale politiek zich ontwikkelt, met name de besluitvorming rondom de Spreidingswet. Dit biedt de raad de tijd om de gevolgen van mogelijke wetswijzigingen of heroverwegingen van het kabinetsbeleid te evalueren voordat er definitieve keuzes worden gemaakt over de opvang van amv's.

Kanttekenings/risico's

In dit scenario benoemt het college de volgende kanttekeningen en risico's:

1.1 Nu niets doen zorgt mogelijk in de toekomst voor een hogere opgave

De verwachting is dat de behoefte aan opvangcapaciteit blijft groeien. Het is goed mogelijk dat gemeenten bij een volgend Verdeelbesluit een grotere opgave toegewezen krijgen. Dat risico is groter bij gemeenten die nu geen bijdrage (gaan) leveren.

1.2 Er is een risico dat door Interbestuurlijk Toezicht de taak van de gemeente wordt overgenomen

Voldoet een gemeente op 1 juli 2025 niet aan haar wettelijke taak, dan kan interbestuurlijk toezicht worden ingesteld. Interbestuurlijk toezicht heeft juridische, financiële risico's en beperkt gemeenten in hun autonomie.

1.3 Het verzwakt de positie van de gemeente aan de provinciale regietafel

De positie van de burgemeester aan de Provinciale Regietafel kan verzwakken. De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in de provinciale afstemming en een besluit om geen opvang te bieden kan worden geïnterpreteerd als een gebrek aan medewerking, wat een nadelig effect kan hebben op de invloed en onderhandelingspositie van de gemeente in provinciale gesprekken.

1.4 De gemeente neemt in scenario 1 onvoldoende haar maatschappelijke verantwoordelijkheid

Naast het niet voldoen aan de nu nog geldende wettelijke verplichting, dient ook de maatschappelijke verantwoordelijkheid in overweging te worden genomen.

1.5 Kiezen voor scenario 1 heeft mogelijk invloed op de verstandhouding met andere gemeenten die wel kiezen voor opvang

De Spreidingswet is gebaseerd op het principe van solidariteit tussen gemeenten. Door geen opvang te bieden, draagt Achtkarspelen niet bij aan de gezamenlijke opgave om asielzoekers, en in het bijzonder amv's, op een evenwichtige manier over de provincie te verdelen. Dit kan de onderlinge verhoudingen met andere gemeenten onder druk zetten en het beeld oproepen dat Achtkarspelen (voorlopig) geen verantwoordelijkheid neemt in een bredere maatschappelijke opgave.

Senario 2

De raad verzoekt het college met een voorstel te komen voor het realiseren van de opvang van 14 amv's.

In dit scenario spreekt de gemeenteraad de wens uit opvang voor amv's te willen realiseren voor het aantal dat opgelegd is in het verdeelbesluit.

Argumenten

De volgende argumenten kunnen hiervoor aangevoerd worden:

2.1 Het is een wettelijke verplichting

Het volgen van het verdeelbesluit en het realiseren van opvang voor 14 amv's is een directe wettelijke verplichting. Door te voldoen aan de opgelegde opgave, voorkomt de gemeente mogelijke juridische gevolgen, zoals ingrijpen door de hogere overheden via het Interbestuurlijk Toezicht.

2.2 Het is een maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeente

Het opvangen van amv's draagt bij aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeente. Het biedt deze kwetsbare groep jongeren een veilige plek en de mogelijkheid om op te groeien in een beschermde omgeving.

2.3 Het versterkt de positie van de gemeente aan de provinciale regietafel

Door de opgelegde opgave serieus te nemen, versterkt de gemeente haar positie aan de Provinciale Regietafel. Het toont aan dat de gemeente bereid is haar verantwoordelijkheid te nemen in de gezamenlijke opvangverantwoordelijkheid binnen de provincie en kan de gemeente invloed behouden in toekomstige regionale afstemming.

2.4 De gemeente draagt zo bij aan een actieve en rechtvaardige spreiding van vreemdelingen over het land en de provincie

Door actief bij te dragen aan de opvangopgave, zorgt de gemeente voor een evenwichtige spreiding van de asielzoekers over het land en de provincie, wat helpt bij het voorkomen van overbelasting van andere gemeenten en zorgt voor een rechtvaardige verdeling van de verantwoordelijkheid.

2.5 De gemeente biedt een kleine kwetsbare groep vreemdelingen de kans om op te groeien in een veilige omgeving

Amv's hebben vaak traumatische ervaringen meegemaakt en hebben extra zorg en ondersteuning nodig. Door opvang te realiseren, biedt de gemeente deze jongeren de kans om in een veilige en ondersteunende omgeving op te groeien, wat bijdraagt aan hun integratie in de samenleving.

Kanttekenings/risico's

In dit scenario benoemt het college de volgende kanttekeningen en risico's:

2.1 Het zorgt voor hoge kosten en een disproportionele belasting van het COA

Voor de amv-doelgroep is 24/7 begeleiding verplicht, wat een intensieve personele inzet vraagt op het gebied van zorg, toezicht en begeleiding. Bij een kleine locatie leidt dit tot zeer hoge kosten per opvangplek en een disproportionele belasting van het COA. Zie hiervoor ook bijlage 6.

2.2 Het vergroot de gemeentelijke risico's op het gebied van organisatie, capaciteit en financiën

Bij een opvangcapaciteit van slechts 14 plekken is het vrijwel zeker dat de businesscase van het COA negatief uitvalt. Dit betekent dat het COA de locatie naar verwachting niet zal exploiteren. In dat geval komt de volledige verantwoordelijkheid voor de exploitatie – zowel organisatorisch, financieel als qua personele inzet – bij de gemeente te liggen. Gezien de huidige noodzaak tot forse bezuinigingen is dit scenario voor de gemeente financieel en capaciteair niet haalbaar en niet uitvoerbaar. De structurele lasten die hiermee gepaard gaan, staan haaks op de huidige financiële ruimte. Daarnaast zijn de risico's vooraf moeilijk in te schatten, wat de onzekerheid verder vergroot.

Een mogelijke uitweg kan liggen in samenwerking met een andere gemeente, bijvoorbeeld door opgaven samen te voegen of uit te ruilen (zie bijlage 5), maar ook dat vereist nadere verkenning en is geen gegarandeerde oplossing, omdat dit ook kan betekenen dat er alsnog een locatie van 50 amv's komt in deze gemeente, waarbij opgave aantallen uit andere gemeenten worden meegenomen.

2.3 De gemeente krijgt mogelijk een hogere opgave vanwege lopend bezwaar

Een belangrijk risico in deze context is dat in ieder geval één Friese gemeente bezwaar heeft aangetekend tegen het verdeelbesluit. Als gevolg hiervan kan er een herverdeling van de opvangplekken plaatsvinden. Als het bezwaarschrift gegrond verklaard wordt, zal het restant van (onder andere) 33 amv's vermoedelijk verdeeld worden over Achtkarspelen, Dantumadiel, Heerenveen, Noardeast-Fryslân en Ooststellingwerf. Als dat het geval is, komt Achtkarspelen amv plekken tekort ten opzichte van het opgelegde aantal uit het herziene verdeelbesluit.

Senario 3

De raad verzoekt het college met een voorstel te komen voor het realiseren van de opvang van 50 amv's.

In dit scenario spreekt de gemeenteraad de bereidheid uit om opvang voor amv's te realiseren, mits het aantal zodanig is dat het COA de opvang en begeleiding bedrijfsmatig kan uitvoeren.

Argumenten

De volgende argumenten kunnen hiervoor aangevoerd worden:

3.1 Deze schaalgrootte is efficiënt en zorgt voor continuïteit van de opvang

Door aan te sluiten bij een schaalgrootte die voor het COA bedrijfsmatig uitvoerbaar is, wordt de continuïteit en kwaliteit van de opvang en begeleiding beter gewaarborgd. Het COA beschikt over de expertise, infrastructuur en personele capaciteit om dit professioneel te organiseren.

3.2 Het voorkomt overbelasting van de gemeentelijke organisatie

Als het COA de opvang niet kan realiseren, komt de organisatie, exploitatie en financiering mogelijk op het bord van de gemeente te liggen. Door te kiezen voor een realiseerbare schaal voorkomt uw raad dat Achtkarspelen hiervoor verantwoordelijk wordt, inclusief de bijbehorende risico's.

3.3 Er is betere zorg en begeleiding voor amv's

Een schaal die bedrijfsmatig verantwoord is, stelt het COA in staat om structureel te investeren in passende begeleiding en voorzieningen voor amv's. Dit komt de opvangkwaliteit ten goede en bevordert de ontwikkeling en integratie van deze kwetsbare jongeren.

3.4 Samenvoeging of uitruil met andere gemeente is mogelijk

Een Friese gemeente die ook een amv opgave heeft die (ver) onder de 50 ligt, kan de opgave laten samenvoegen of uitruilen met Achtkarspelen. In bijlage 5 vindt u hierover meer informatie.

3.5 Er is een bonusregeling voor de realisatie van bijzondere opvangplaatsen

Er is een bonusregeling voor de realisatie van bijzondere opvangplaatsen, zoals voor amv. Hiervoor geldt een eenmalige bijdrage van 2.000 euro per opvangplaats.

Kanttekenings/risico's

In dit scenario benoemt het college de volgende kanttekeningen en risico's:

3.1 Een grootschaliger opvanglocatie voor amv's kan lokaal tot meer zorgen of weerstand

leiden onder inwoners of belanghebbenden, zeker wanneer draagvlak (nog) beperkt is. Dit kan politieke druk geven op de raad en het college en daarnaast onrust geven in de mienskip.

3.2 Het vinden van een geschikte locatie die voldoet aan de eisen van het COA én past binnen de ruimtelijke ordening van de gemeente, is niet eenvoudig

Ook kunnen er bezwaren volgen in de vergunningsprocedure.

3.3 Realisatie op korte termijn staat door tijdsdruk en uitvoerbaarheid onder druk

Hoewel het COA de exploitatie op zich neemt, blijft de gemeente verantwoordelijk voor het proces tot aan de realisatie. De Spreidingswet vereist dat gemeenten voor 1 juli de opvang gereed moeten hebben. Dit is voor onze gemeente niet haalbaar. De consequenties hiervan zijn onduidelijk.

3.4 Bij samenvoeging of uitruil van opgaven is de gemeente afhankelijk van bestuurlijke afspraken met andere Friese gemeenten én van goedkeuring door de provincie en het Rijk

Dit brengt onzekerheden en meer complexiteit met zich mee.

3.5 Scenario 3 heeft mogelijk structurele impact op de gemeentelijke rol

Een grotere opvanglocatie kan de gemeente structureel betrekken bij regionale of landelijke vraagstukken rond asielopvang. Dit kan invloed hebben op het toekomstig beleid of verwachtingen bij andere overheden.

Scenario 4

De raad verzoekt het college met een voorstel te komen voor de opvang van 14 amv's als onderdeel van een te realiseren asielzoekerscentrum voor 150 asielzoekers.

In dit scenario spreekt de gemeenteraad de bereidheid uit om een volwaardig asielzoekerscentrum (azc) te realiseren met een capaciteit van 150 opvangplaatsen, waarvan 14 plekken voor amv's. Met dit voorstel voldoet de gemeente Achtkarspelen aan de indicatieve verdeling op basis van inwoneraantal, het verdeelbesluit van de minister en de ondergrens voor een kleinschalig azc naar de maatstaf van het COA.

Argumenten

De volgende argumenten kunnen hiervoor aangevoerd worden:

4.1 Een azc van deze schaal is bedrijfsmatig haalbaar voor het COA

Met 150 opvangplekken, inclusief 14 voor amv's, voldoet deze locatie aan de minimale schaalgrootte waarbij het COA op professionele wijze opvang, begeleiding en voorzieningen kan organiseren. De exploitatie blijft daardoor in handen van het COA, wat de kwaliteit en continuïteit van de opvang waarborgt.

4.2 Het voorkomt organisatorische en financiële druk op de gemeente

Doordat het COA deze schaal rendabel kan beheeren, wordt voorkomen dat de gemeente verantwoordelijk wordt voor exploitatie, personele inzet of financiering. Dit is van groot belang gezien de huidige financiële druk op de gemeentelijke organisatie.

4.3 De gemeente levert een zichtbare en volledige bijdrage aan de landelijke spreidingsopgave

Met dit scenario voldoet Achtkarspelen aan de volledige opgave, aan zowel de indicatieve verdeling als het verdeelbesluit. Daarmee toont de gemeente zich bestuurlijk verantwoordelijk en solidair met het landelijke en provinciale asielbeleid.

4.4 Mogelijkheid tot gebruikmaken van bonusregelingen

Voor de opvang van amv's geldt een bonusregeling van € 2.000 per plaats. Dit levert een eenmalige bijdrage van € 28.000 op. Ook voor reguliere opvang kunnen aanvullende Rijksbijdragen gelden, afhankelijk van de regeling.

Kanttekenings/risico's

In dit scenario benoemt het college de volgende kanttekeningen en risico's:

4.1 Er is reëel kans op maatschappelijke en politieke weerstand

De realisatie van een azc voor 150 personen kan lokaal tot zorgen en weerstand leiden, zeker als draagvlak of betrokkenheid van inwoners nog onvoldoende ontwikkeld is. Dit kan leiden tot politieke druk of onrust in de mienskip.

4.2 Het vinden van een geschikte locatie is complex

De locatie moet voldoen aan de eisen van het COA en passen binnen de ruimtelijke kaders van de gemeente. Dit vraagt zorgvuldige afweging, en de kans op zienswijzen of bezwaarprocedures is reëel. Veel locaties zijn de afgelopen jaren reeds bekeken en beoordeeld; op dit moment is er geen voorstelbare locatie voorhanden om een azc van deze omvang te realiseren.

4.3 Tijdige realisatie vóór 1 juli is niet haalbaar

Hoewel het COA de exploitatie verzorgt, blijft de gemeente verantwoordelijk voor de planologische en bestuurlijke realisatie van de opvang vóór 1 juli 2025. Deze termijn is niet haalbaar. De gevolgen van een latere realisatie zijn nog niet helder.

4.4 Ambtelijke inzet en bestuurlijke regie blijven nodig

Ook bij exploitatie door het COA blijft aanzienlijke inzet nodig van de gemeentelijke organisatie voor onder meer locatiekeuze, participatie, communicatie en afstemming met ketenpartners. Gezien de huidige capaciteitsdruk is dit een belangrijk aandachtspunt.

4.5 Structurele beleidsmatige gevolgen voor de gemeente

Met de komst van een azc van deze schaal kan de gemeente structureel een rol krijgen in regionale en landelijke overleggen over opvangvraagstukken. Dit kan leiden tot nieuwe verwachtingen vanuit het Rijk of andere overheden en vraagt beleidsmatige voorbereiding op langere termijn.

Ried : 22 mei 2025
Punt : 9
Side : 7

Ferfolchtrajekt

Nadat uw raad op 22 mei een voorkeur uitspreekt voor één van de voorgestelde scenario's, zal het college, afhankelijk van de uitkomst, in het najaar van 2025 een principebesluit voorbereiden en dit ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorleggen.

Buitenpost, 29 april 2025

Het college van burgemeester en wethouders van Achtkarspelen,

secretaris,

burgemeester,

dhr. mr. M.P. de Jong

dhr. J.D. de Vries MSc